অধ্যায় ১২ ঃ ন্যায় আৰু সমতাৰ ধাৰণা

অধ্যায় গাঁথনি

১২.১ উদ্দেশ্য

১২.২ পৰিচয়

১২.৩ ন্যায় আৰু সমতাৰ অর্থ

১২.৪ ন্যায় আৰু সমতাৰ মাজৰ সম্পর্ক

১২.৫ ন্যায় আৰু সমতা সম্পর্কে বিভিন্ন চিন্তাবিদৰ মতামত

১২.৬ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

১২.৭ অধিক জানিবলৈ

১২.৮ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১২.৯ আৰ্হি প্রশ্ন

১২.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- ন্যায় আৰু সমতাৰ ধাৰণা সম্পর্কে জ্ঞান লাভ কৰিব পাৰিব
- ন্যায় আৰু সমতাৰ ধাৰণাৰ অর্থ বুজিব পাৰিব
- ন্যায় আৰু সমতাৰ মাজৰ সম্পর্ক জানিব পাৰিব
- ন্যায় আৰু সমতাৰ ধাৰণা সম্পর্কে বিভিন্ন চিন্তাবিদৰ মতামতবোৰ জানিব পাৰিব।

১২.২ পৰিচয়

দর্শনত ন্যায় হ'ল এনে এটা ধাৰণা যিয়ে মানুহৰ ইচ্ছা আৰু ভাল আৰু বেয়া বস্তু যিবোৰক তেওঁৰ আবণ্টন তাৰ মাজত এক শুদ্ধ অনুপাত বজাই ৰখা। বহল অর্থত ন্যায় হৈছে সেয়া উভয়ে যাক লাভ কৰাটোৱে ন্যায়সংগত আৰু তাৰ সম্পর্কে দার্শনিক আলোচনা কৰাটোৱে ন্যায়সংগত। ন্যায়ৰ ধাৰণাটো বিভিন্ন দিশৰ ওপৰত নির্ভৰশীল, যিবোৰক বিভিন্ন ধৰণৰ দৃষ্টিভংগী আৰু মতামত বুলি ক'ব পাৰি যিবোৰে নৈতিক শুদ্ধতাৰ ধাৰণাসমূহ যিবোৰ আকৌ নৈতিকতা বুদ্ধি বৃত্তি, আইন ধর্ম, সমতা আৰু শুদ্ধতাক নিজৰ মাজত অন্তর্ভুক্ত কৰে। মাজে সময়ে ন্যায়ৰ সাধাৰণ আলোচনাত সামাজিক ন্যায়ৰ আলোচনা বুলি ভগাব পাৰি যাক দর্শন, ধর্ম দর্শন আৰু

ধর্ম আৰু পদ্ধতিগত ন্যায় যাক আইনৰ অধ্যয়ন আৰু ব্যৱহাৰৰ ক্ষেত্রত পোৱা যায়।

ৰাষ্ট্র আৰু সমাজৰ আটাইতকৈ গুৰুত্বপূর্ণ আৰু আটাইতকৈ বেছি আলোচনা হোৱা উদ্দেশ্যটোৱেই হৈছে ন্যায়। ই হ'ল মানুহৰ ভিত্তি। ন্যায়ে দাবী কৰে এক নিকা বিতৰণৰ বাবে বা নিকা বিতৰণ লাভ কৰিবৰ বাবে মানুহৰ স্বার্থপৰ কাম-কাজবোৰক নিয়ন্ত্রণ কৰা, সমতাৰ সম বিতৰণ আৰু আনুপাতিক আৰু সকলোৰে বাবে এক পুৰস্কাৰ। ই ব্যক্তিগত হিত আৰু সামাজিক হিতৰ মাজত এক মিলাপ্রীতিৰ মাজত ব্রর্তি থাকে।

ৰাজনৈতিক তত্বত ন্যায়ৰ ধাৰণাটো বৰ গুৰুত্বপূর্ণ। আইন-কানুন, আঁচনি, সিদ্ধান্ত আৰু চৰকাৰৰ কাম কাজ ৰক্ষণাবেক্ষণ দিয়াত বা বিৰোধিতা কৰাত সকলোবোৰ ন্যায়ৰ স্বার্থত কৰা হয়। ন্যায় এক জটিল ধাৰণা আৰু মোটামুটি মানুহৰ জীৱনৰ প্রত্যেকটো দিশেই স্পর্শ কৰে। "Jutic" শব্দটো লেটিন শব্দ "Jungeru" শব্দটোৰ পৰা আহিছে যাৰ অর্থ হ'ল 'সকলোকে একেলগ কৰা বা বান্ধি ৰখা' (to bind or to tie together) 'Jus' শব্দটোৰ অর্থ হ'ল 'বান্ধি ৰখা বা একেলগ কৰা' ('Tie' or 'Bond') । এনেদৰে ন্যায়ক এনে এক ব্যৱস্থা হিচাপে সংজ্ঞা দিব পাৰি য'ত মানুহক এক নিকট বা আত্মীয়তাৰ সম্বন্ধেৰে বান্ধি থোৱা হয় বা সংযুক্ত কৰা হয়। ন্যায়ৰ ধাৰণাটোৱে বিভিন্ন মূল্যৰ লগ লগাব বিচাৰে আৰু ইয়াৰ ওপৰত সকলোবোৰ মানৱীয় সম্বন্ধ শৃংখলাবদ্ধ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে। এনেদৰে ন্যায়ৰ অর্থ হ'ল বান্ধোন, মিলাপ্রীতি বা সম্বন্ধৰ এক শুদ্ধ বা সঠিক স্তৰলৈ মানুহক শৃংখলাবদ্ধ কৰা।

সমতাৰ অর্থ হৈছে প্রত্যেকজন ব্যক্তিৰেই তেওঁলোকৰ জীৱন আৰু প্রতিভাক বিকাশ কৰিবৰ বাবে সমর্থন সুযোগ আছে। এইটোৱে বিশ্বাস কৰা হয় যে কাৰো/ কোনো ব্যক্তিৰে নিজস্ব জন্ম, তেওঁলোক ক'ৰ পৰা আহিছে তেওঁলোকে কি বিশ্বাস কৰে বা তেওঁলোকৰ কি অক্ষমতা আছে তাৰ বিষয়ে কোনো ধৰণৰ কম সুযোগ নাপায়। সমতাই সকলোৰে মাজত সকলো শ্রেণীৰ মানুহৰ জাতি ধর্ম বর্ণ লিংগ বৈষম্য নোহোৱাকৈ সমান অধিকাৰ স্থাপন কৰিবলৈ বিচাৰে।

সমতা তেতিয়াহে স্থাপন হ'ব যেতিয়া সকলো দিশত সমানে বা একেভাৱে বিকাশ হ'ব। সমতাৰ অর্থ হ'ল 'সমানত্বৰ অৱস্থা' (The state of being equal)। ই এখন গণতান্ত্রিক সমাজৰ আদর্শ আৰু সেয়েহে বিভিন্ন ধৰণৰ সমতা যেনে জাতীয় সমতা লিংগ সমতা বা ধনী দুখীয়াৰ মাজত সুবিধাৰ সমতা প্রায়েই সকলোৱে সঁচা অর্থত সমান হোৱা বা উন্নত হোৱাৰ লগত জড়িত হৈ থাকে। যদিও কেৱল সামাজিক আদর্শৰ খাতিৰত সমতা ব্যৱহাৰ বা প্রয়োগ কৰিব নালাগে। সমতা থাকিব পাৰে দুটা আপেলৰ বোজা বা দুটা অণুৰ মাজত।

১২.৩ ন্যায় আৰু সমতাৰ অর্থ

চালমণ্ডৰ মতে "Justice means to distribute the due shar to everybody" ন্যায়ে ব্যক্তি আৰু সমাজৰ অধিকাৰ তথা ব্যৱস্থাবোৰক ৰক্ষণাবেক্ষন দিয়ে। ন্যায় এনে এক বুজাপৰাৰ

ব্যৱস্থাৰ লগত জড়িত হৈ আছে আৰু এনে এক পদ্ধতিৰ লগত জড়িত হৈ আছে য'ত সকলোৱে যিটো ভাল সেই সম্পর্কে একমত। এনে কথাত ন্যায়ৰ অর্থ হ'ল সকলোৱে অধিকাৰবোৰ আহৰণ কৰি তাক শুদ্ধ পথেৰে ৰক্ষণাবেক্ষণ দিয়া। ন্যায় বর্তি থাকে এখন সমাজত বাস কৰা মানুহবোৰৰ পাৰস্পৰিক সম্বন্ধৰ ওপৰত। ই সমাজৰ মূল্য আৰু পৰম্পৰাৰ ওপৰত বর্তি থাকে। এখন সমাজত বাস কৰা মানুহৰ ব্যৱহাৰৰ প্রতিটো দিশৰ লগতে ন্যায় সংযুক্ত হৈ থাকে। এই উদ্দেশ্য আগত ৰাখিয়েই আইন কানুন সমূহ আৰু আদালত তৈয়াৰ কৰা হৈছে। ন্যায়ৰ উদ্দেশ্য হ'ল এক শুদ্ধ ধৰণে সমান অধিকাৰ, সুবিধা আৰু সুযোগ প্রদান কৰা। ন্যায়ৰ কাম হ'ল ব্যক্তিগত পচন্দবোৰক সমাজৰ পচন্দ বা ভাল লগাবোৰৰ লগত একেলগ কৰা। ন্যায় হ'ল এক প্রাথমিক মূল্য মানুহৰ আৰু ই আন মূল্যসমূহ যেনে স্বাধীনতা, সমতা আৰু সম্পত্তিৰ লগত ওতঃপ্রোতঃ ভাৱে জড়িত। ন্যায় হ'ল মানৱীয় সম্বন্ধবোৰক নিয়ন্ত্রণ কৰা আৰু জোখ মাখ কৰাৰ এনে এক আদর্শ যিয়ে বা যাৰ দ্বাৰা সকলোৱে নিজৰ নিজৰ অধিকাৰ তথা শাস্তিবোৰ পাবলৈ সক্ষম হয়। ন্যায়ৰ বিভিন্ন দিশ আছে যেনে সামাজিক ন্যায়, অর্থনৈতিক ন্যায়, ৰাজনৈতিক ন্যায় আৰু ন্যায়সংগত ন্যায়।

জন ৰল্‌ছৰে (John Rawls), হাভার্ড বিশ্ববিদ্যালয়ৰ, কৈছিল যে 'Justice is the first virtue of social institutions' এই কথাষাৰ তেওঁ প্রকাশ কৰিছিল তেওঁৰ ১৯৭১ চনত প্রকাশ হোৱা গ্রন্থ 'A Theory of Justice'। ৰাজনৈতিক অভ্যাস আৰু তত্বত ন্যায়ৰ ধাৰণাটো এটা প্রধান ধাৰণা। আইন কানুন, ৰাজহুৱা আঁচনি চৰকাৰৰ প্রশাসনিক সিদ্ধান্তবোৰক ৰক্ষণাবেক্ষন বা বিৰোধিতা কৰোতে সদায় ন্যায়ৰ ধাৰণাটোৰ সহায় ল'ব লগা হয়।

সাধাৰণতে সমতা বুলি ক'লে সকলোকে সমানভাৱে ব্যৱহাৰ কৰা আৰু পুৰস্কাৰ বা সুযোগ সুবিধা প্রদান কৰা বুজায়। ই এক স্বাভাৱিক বা প্রাকৃতিক সমতা দাবী কৰে। কোৱা হয় যে সকলো মানুহ প্রাকৃতিক/স্বভাৱিক আৰু মুক্ত হৈ জন্ম পায়। তথাপিও আমাৰ অন্তৰত এক শক্তিশালী আবেগিক টান থকা স্বত্তেও, সকলোৱে মাজত এক প্রাকৃতিক আৰু প্রকৃত সমতা একেবাৰে সম্পূর্ণভাৱে গ্রহণ কৰিব বা অনুভৱ কৰিব নোৱাৰি। মানুহবোৰ তেওঁলোকৰ শাৰীৰিক বৈশিষ্ট্য নাইবা তেওঁলোকৰ মানসিক দক্ষতাৰ আধাৰত কেতিয়াও সমান নহয়। কিছুমান শক্তিশালী আনহাতে কিছুমান দুর্বল আৰু কিছুমান বেছি বুদ্ধিয়ক আৰু চতুৰ আন কিছুমানতকৈ। তেওঁলোকৰ দক্ষতা আৰু পটুতা সমূহ বেলেগ বেলেগ। সেইবাবে এনেকুৱা ক্ষেত্রত ব্যৱহাৰ আৰু পুৰস্কাৰ বা প্রশংসা (Rewards) সমূহ একে হ'ব নোৱাৰে আৰু সেইবাবে সেইবোৰক নিশ্চিত কৰিব নোৱাৰি। পুৰস্কাৰ বা প্রশংসাসমূহ বিভিন্ন মানুহৰ কাম আৰু তাৰ দক্ষতাৰ লগত সংযুক্ত। সেয়েহে সমতাই কেতিয়াও এক সম্পূর্ণ পৰম সমতা নুবুজায়। সমতাই দৰাচলতে বিকাশৰ সমান সুযোগ বুজায়। বৰঞ্চ আমি যেতিয়া সকলো মানুহৰ মাজৰ সমতাৰ কথা কওঁ আমি তেতিয়া সাধাৰণ আৰু শুদ্ধ সমতাক বুজাও আৰু পৰম বা সম্পূর্ণ সমতাক বুজোৱা নহয়। আমি যদিও সুবিধাৰ সম বিতৰণৰ

কথা কওঁ তথাপিও আমি কেতিয়াও সকলোৰে সকলো ক্ষেত্ৰত সমতাৰ কথা ক'ব নোৱাৰো। সমতাৰ অৰ্থ হৈছে সকলো ধৰণৰ অপ্ৰাকৃতিক আৰু অন্যায়মুলক অসমতাসমুহক আতঁৰাই বা সেইবোৰ অনুপস্থিতিত সমতা স্থাপন কৰাক হে বুজায়।

সমতা এইটো নিশ্চিত কৰিব বিচাৰে যে সকলোৱে এটা সম্পূৰ্ণ সুস্থ জীৱন যাপন কৰিবলৈ সকলোৱে সকলো বস্তুৰ সমান অধিকাৰ পাব লাগে। আনহাতে, নিৰপেক্ষতা বা ন্যায় নীতিয়ে বুজাই যে মানুহে কি বিচাৰে, এটা সুস্থ জীৱন যাপন কৰিবলৈ। কেতিয়াবা এই পদবোৰ সালসলনিকৈ ব্যৱহাৰ কৰা হয়, যিয়ে খেলিমেলিৰ সৃষ্টি কৰে। যেনে নিৰপেক্ষতা, সমতাই দুয়োটাই শুদ্ধতা আৰু ন্যায় বিচাৰ কৰিব বিচাৰে, কিন্তু ই তেতিয়াহে সম্ভৱ হ'ব যেতিয়া সকলোৱে সমানে একে বস্তুকে লৈ একে ঠাইৰপৰা আৰম্ভ কৰে। এই দুয়োটাৰে মাজত সাদৃশ্যৰ এখন পাতল তৰপ আছে কিন্তু শুদ্ধ ফলাফলৰ বাবে বিভিন্ন দৃষ্টিভংগী গ্ৰহণ কৰিব লাগিব। কোনোবাই হয়তো কৰিব পাৰে যে দুয়োটাই একে কিন্তু সঁচাকৈ/প্ৰকৃততে সিহঁতবোৰ বেলেগ বেলেগ ধাৰণা যাক এটা সাধাৰণ সংজ্ঞাৰ সহায়ত শুদ্ধভাৱে ব্যাখ্যা কৰিব নোৱাৰি। ন্যায় হ'ল এখন মুক্ত সংগবদ্ধ সমাজৰ এক সামগ্ৰিক দায়িত্ব য'ত জাতি, ধৰ্ম, বৰ্ণ, লিংগ, উৎপত্তি, লিংগ বৈষম্য, শ্ৰেণী, শাৰীৰিক আৰু মানসিক দক্ষতা আৰু বয়সৰ ভিত্তিতনির্বিশেষে মানুহৰ নাগৰিক আৰু মানৱ অধিকাৰ সমূহ সংৰক্ষন কৰা হয় সকলো/প্ৰত্যেকজন ব্যক্তিৰ বাবে। ইয়াক আইনৰ এক ব্যৱস্থা বুলি গণ্য কৰিব পাৰি য'ত প্ৰত্যেকজন ব্যক্তিয়েই নিজৰ নিজৰ প্ৰাপ্য পায়/লাভ কৰে য'ত সকলো অধিকাৰ প্ৰাকৃতিক আৰু বৈধ অধিকাৰ সন্নিবিষ্ট হৈ থাকে। নিৰপেক্ষতা আৰু সমতাৰ মাজৰ পাৰ্থক্যসমূহ বুজাটো ভাল যিয়ে আমাক ভিন্নতাবোৰ বুজিবলৈ আৰু সমাধান কৰিবলৈ সহায় কৰিব।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন ১ ঃ তলৰ বাক্যবোৰ সঁচা নে মিছা লিখক —

(ক) ন্যায় হ'ল এনে এটা ধাৰণা যিয়ে মানুহৰ ইচ্ছা আৰু ভাল আৰু বেয়া বস্তু যিবোৰক তেওঁ আৱণ্টন কৰিছে তাৰ মাজত এক শুদ্ধ অনুপাত বজাই ৰখা (সঁচা/মিছা)

(খ) চালমণ্ডৰ মতে, "Justice means to distribute the due share to everybody" (সঁচা/মিছা)

.....

.....

প্ৰশ্ন ২ ঃ 'Justice' শব্দটোৰ উৎপত্তি ক'ৰ পৰা হৈছে?

.....

.....

চিন্তা চৰ্চা কৰক ১২.১

ন্যায় আৰু সমতাৰ ধাৰণাবোৰৰ অৰ্থৰ এক সংক্ষেপে আলোচনা কৰক।

১২.৪ ন্যায় আৰু সমতাৰ মাজৰ সম্পৰ্ক

আমি সাধাৰণতে সমতা শব্দটো মানদণ্ড, প্ৰতিপত্তি, অধিকাৰ আৰু সুযোগক বুজাবলৈ ব্যৱহাৰ কৰোঁ। ন্যায় হ'ল শুদ্ধতা, নিৰপেক্ষতা, নৈতিকতা, তথা উদাৰতা। ই হ'ল নৈতিকভাৱে শুদ্ধ বা ভাল হোৱাৰ এক ব্যৱস্থা। সেয়েহে সমতা সামাজিক, নীতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল য'ত সকলোৱে সেই সমাজৰ মাজতেই এখন শান্তিপূৰ্ণ সহাৱস্থান কৰিবলৈ আশা কৰে। আৰু সেই নিয়ম সকলোৱে বাবে একে যিয়ে বুজায় যে ই কোনো মানুহৰ জীৱনৰ স্থান, ধনী দুখীয়াৰ মাজত ভেদভাৱ নকৰে আৰু কেৱল প্ৰতিপত্তিশীল মানুহক কেতিয়াও বেছি গুৰুত্ব আৰোপ নকৰে।

ন্যায় হ'ল এক সিদ্ধান্ত যাক সক্ৰিয় আদালতত অনুসৰণ বা পালন কৰা হয়। ইয়াত যিবোৰ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰা হয় সেইবোৰ শুদ্ধতা, সততা, নৈতিকতা, উদাৰতা, নিৰপেক্ষতাৰ আধাৰত লোৱা হয়। এখন এনেকুৱা সমাজ য'ত সততা আৰু শুদ্ধতাৰ প্ৰাধান্য দিয়া হয়। আমি তাত সহজতেই অনুমান কৰিব পাৰো যে তাত ন্যায় জীয়াই আছে। মানুহে তাৰ চৰকাৰৰ কাম কাজৰ প্ৰতি সুখী আৰু তেওঁলোকে চৰকাৰক বিশ্বাস কৰে আৰু তেনে ক্ষেত্ৰত মানুহ আৰু চৰকাৰৰ এটা দিশতেই অগ্ৰসৰ হয়। এই ধৰণৰ ধনাত্মক চিন্তাধাৰাৰ ফলত চৰকাৰ আৰু জনতা সকলোৱেই স্বাভাৱিকতেই সকলোৱে পৰম সুখী জীৱনৰ বাবে চেষ্টা কৰে। যদিও এইখিনি কথা শুনিবলৈ ভাববাদী চিন্তাধাৰাৰ দ্বাৰাই হৈছে কিন্তু ইয়াত সাম্ভাব্যতা আছে। বহুতো ৰাষ্ট্ৰই ইয়াক সম্ভৱ কৰি তুলিছে।

সমতাই ন্যায়ৰ লগত ইয়াৰ সম্পৰ্কৰ মাজেৰে ন্যায়ৰ দৰেই বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ বস্তুক নিৰ্দেশ কৰে যিয়ে 'ন্যায়' বা 'সমতা' আৰু ইয়াৰ বিপৰীত পদসমূহৰ ব্যৱহাৰক নিৰ্দেশ কৰে। এইবোৰ প্ৰধানতঃ কিছুমান কৰ্ম, মানুহ, সামাজিক অনুষ্ঠান আৰু পৰিৱেশ পৰিস্থিতি (eg. distributions) হয়। ন্যায়ৰ এই বস্তু বা বিষয়বোৰ এক আভ্যন্তৰীন সম্পৰ্ক হিচাপে দেখা দিয়ে আৰু এক আদেশ

হিচাপে দেখা দিয়ে যাৰ বিষয়ে কেৱল উল্লেখ হে কৰিব পাৰি। 'ন্যায়সংগত' বা 'অ-ন্যায়সংগত' আদিবোৰ কেৱল ঐচ্ছিক কৰ্মৰ ক্ষেত্ৰতহে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি যিবোৰে প্ৰশ্ন উত্থাপন কৰিব পৰা কিছুমান দায়িত্বক নিৰ্দেশ কৰে। সেয়েহে ন্যায় প্ৰধানঃ ব্যক্তিগত কৰ্মৰ লগত জড়িত হৈ থাকে, নিজৰ ঐচ্ছিক কৰ্মৰ বাবে মানুহ নিজেই দায়িত্বশীল (ethical individualism)। মানুহে নিজৰ কৰ্মৰ মাজতেই নিজৰ কৰ্ম আৰু পৰিৱেশক সলনি কৰিব পাৰে। যদিও মানুহ নিজৰ কৰ্ম আৰু পৰিবেশ পৰিস্থিতি উভয়ৰ বাবে দায়িত্বশীল তথাপিও এই দুটা বিষয়ৰ মাজত এক নৈতিক পাৰ্থক্য আছে যেনে এজন মানুহ বা এক সামগ্ৰিক কৰ্মৰ দ্বাৰা অন্যায়সংগত ব্যৱহাৰৰ ফলত হোৱা অন্যায় আৰু এক ন্যায়সংগত পৰিৱেশক শুদ্ধ বা ন্যায়সংগত কৰিব নোৱাৰা বা অসফলতাৰ বাবে হোৱা অন্যায়। যিবোৰ দায়িত্বশীল মানুহৰ কৰ্মই আন মানুহৰ ক্ষেত্ৰত অসুবিধাৰ সৃষ্টি কৰে সেইবাবে দায়িত্বশীল মানুহে অসুবিধাৰ সন্মুখীন হোৱা মানুহবোৰক নৈতিকভাৱে শুদ্ধ ধৰনে ব্যৱহাৰ কৰিব লাগে আৰু বেয়া পৰিস্থিতিখিনিক ভাললৈ আনিবৰ বাবে কিছু প্ৰকাৰৰ সমতাৰ সৃষ্টি কৰিব লাগে। পৰিৱেশ পৰিস্থিতিৰ ক্ষেত্ৰত ন্যায় প্ৰতিষ্ঠা (ubiquitoushy and bimultaneously) কৰাটো কোনো মানুহৰ ব্যক্তিগত দক্ষতাৰ বাহিৰৰ কথা। ইয়াৰ বাবে মানুহে সামগ্ৰিক কৰ্মৰ ওপৰত জোৰ দিয়াৰ লগতে ন্যায়সংগত পৰিৱেশ পৰিস্থিতি সৃষ্টি কৰি এক নৈতিক দায়িত্ব পালন কৰিব লাগিব। এয়া হ'ল ৰাজনৈতিক দল বা গোটবোৰৰ সামাজিক সংস্থান আৰু মৌলিক ৰাজ্যিক গাঠনি যি ন্যায়ৰ এক প্ৰয়োজনীয় যুক্তি আৰু এনেকুৱা সংস্থান আৰু গাঠনিৰ আধাৰতেই মানুহে/ব্যক্তিয়ে নিজৰ দায়িত্বসমূহ খুব সাম্ভাব্য বা উচিত ধৰণে পালন কৰিব পাৰে। যদি এই পৰিস্থিতি সমূহ অ-ন্যায়সংগত হয়, তেতিয়া সকলো ব্যক্তিৰে ই নয়া দায়িত্ব তথা নৈতিক দায়িত্ব, ব্যক্তিগত আৰু সামগ্ৰিকভাৱে যাতে তেওঁলোকে সকলো অন্যায় সংগত পৰিৱেশ বা আঁচনি সমূহক ন্যায়সংগত পৰিৱেশ পৰিস্থিতিলৈ পৰিৱৰ্তন কৰিব পাৰে।

১২.৫ ন্যায় আৰু সমতা সম্পৰ্কে বিভিন্ন চিন্তাবিদৰ মতামত

প্লেটোৰ মতে, ন্যায় এক গুণ যিয়ে বৌদ্ধিকতাক উপস্থাপন কৰে, য'ত প্ৰত্যেকটো অংশই নিজৰ নিজৰ ভূমিকা সম্পূৰ্ণকৈ পালন কৰে আৰু এইবোৰ আন অংশবোৰৰ কোনো কাম কাজৰ ক্ষেত্ৰত কোনো ধৰণৰ হস্তক্ষেপ নকৰে। এৰিষ্টটলে কৈছিল, যি আইনসংগত আৰু শুদ্ধ তাৰেই বিদ্যমান, এই শুদ্ধতাই সমতাৰ বিতৰণত সহায় কৰে আৰু যি/য'ত সমতা নাই তাত সমতা স্থাপন কৰি শুদ্ধ কৰে। অগেষ্টাইনৰ মতে সদ্‌গুণ দাবী কৰে যে আমি সকলো মানুহকে তেওঁলোকৰ প্ৰাপ্যবোৰ দিবলৈ চেষ্টা কৰিব লাগে, একুইনাচ্‌ৰ মতে, ন্যায় হ'ল সেয়া বৌদ্ধিক অৱলম্বন বা উপায় বিপৰীতধৰ্মী অন্যায়ৰ মাজত, য'ত আনুপাতিক বিতৰণ আৰু পাৰস্পৰিক লেন-দেন অন্তৰ্গত। হব্‌ছে বিশ্বাস কৰিছিল যে ন্যায় এক কৃত্ৰিম গুন, যি নাগৰিক সমাজ বা সাধাৰণ সমাজৰ বাবে প্ৰয়োজনীয়, সামাজিক চুক্তিবোৰৰ এক ঐচ্ছিক চুক্তিৰ কাৰ্য্য, হিউমৰ

মতে এয়া হ'ল এক গুণ যাৰ দ্বাৰা আমি আনৰ স্বাধীনতাক আৰু স্বায়তঃ শাসনক সন্মান কৰো আৰু যেতিয়ালৈকে আন কাৰো অধিকাৰক খর্ব নকৰে, তেতিয়ালৈকে তেওঁলোকৰ ঐচ্ছিক কর্মত হস্তক্ষেপ নকৰা; মিলৰ মতে ন্যায় এক সামগ্রিক নাম বেছিভাগ গুৰুত্বপূর্ণ সামাজিক প্রয়োজনৰ বাবে যিবোৰ মানুহৰ স্বাধীনতাৰ বিকাশ আৰু ৰক্ষণাবেক্ষণৰ বাবে দৰকাৰী। ৰব্‌ল্‌ছে সমাজৰ সকলো সদস্যৰ মৌলিক অধিকাৰ আৰু দায়িত্বৰ আধাৰত সর্বোত্তম সম স্বাধীনতাৰ ক্ষেত্রত ন্যায়ৰ কথা কৈছে য'ত আর্থ-সামাজিক অসমতাবোৰে নৈতিক ঐচ্ছিত্য বিচাৰে সম সুবিধা আৰু সকলোৰে বাবে লাভদায়ক ফলাফলৰ আশা কৰি; আৰু কেবোৰ ৰৱলছ বিৰোধী দার্শনিকে আন আন বিকল্প ধাৰণাৰ কথা চিন্তা কৰিছে।

অৰেলিয়াছ আগষ্টাইনৰ ন্যায়ৰ ধাৰণাটো "The Virtue by which all people are given their due" লগত একে। কিন্তু এয়া কিবা নতুন তথা ই খ্রীষ্ট্রীয়ান অস্থায়ী আইন যেনে ৰাজ্যৰ/ৰাষ্ট্রীয় আইন যাক ঈশ্বৰৰ নিত্য স্বর্গীয় আইনৰ মাজত পার্থক্য। নিত্য আইন ঈশ্বৰৰ স্বর্গীয় ভৱিষ্যত মিতব্যয়িতা বা ঐশ্বৰিক শক্তিক স্থাপিত কৰে আৰু যিহেতু সকলো অস্থায়ী বা মানৱীয় আইন কানুন ঈশ্বৰৰ নিত্য আইন কানুনৰ লগত মিল/সংগতি ৰাখিব লাগে, আগষ্টাইনে এই স্পর্শকাতৰ সিদ্ধান্তটো নিঃস্বৃত কৰিব পাৰে যে "Anunjust law is no law at all"

য'ত প্লেটো, এৰিষ্টটল, আগষ্টাইন আৰু একুইচে সকলোৱে ন্যায়ৰ এনে এটা ব্যাখ্যা আগবঢ়ায় যিটোৱে হেতুবাদৰ (Sophism)ৰ এক বিকল্প আগবঢ়ায়, থমাছ হব্‌ছে যি এজন স্পষ্ট অভিজ্ঞতাবাদী ইংৰাজ আছিল, তেওঁক দেখা গৈছিল যে তেওঁ এইটো হেতুবাদী চিন্তাধাৰাক পুনৰাই জীৱিত কৰি তুলিছিল যে আমাৰ ন্যায় সম্পর্কে ইয়াৰ কোনো নৈতিক বা ৰাজনৈতিক পৰম মূল্য আমাৰ কোনো বস্তুনিষ্ঠ জ্ঞান নাথাকে। তেওঁ স্পষ্ট/কঠোৰ অভিজ্ঞতাবাদে তেওঁক কোনো ধৰণৰ এনেকুৱা জ্ঞান লাভ কৰিব দিয়া নাছিল যি মূর্ত ইন্দ্রিয় অভিজ্ঞতাৰ ওপৰত বর্তি থাকে। এইটোৱে তেওঁক 'Leviathan' ত যি তেওঁৰ এক কৃতিত্বমূলক কর্ম তাত এই সিদ্ধান্তলৈ আহিবলৈ তেওঁক অনুপ্রাণিত কৰিছিল যে যি প্রকৃত বা সত্য হয় যি শাৰীৰিক বা স্বভাৱত বৈষয়িক হ'ব লাগে যে শৰীৰ এক আৰু একমাত্র সত্য, এয়া হ'ল জড়বাদী একত্ববাদৰ দার্শনিক অৱস্থিতি, যিয়ে কোনো আধ্যাত্মিক বস্তু বা পদার্থৰ সাম্ভাব্যতা নাকচ কৰিছে। এই মতামত মতে, "A man is a living body" যি কেৱল জীৱ জন্তুবোৰৰ পৰা পৃথক, কিন্তু যাৰ ভূত পিশাচৰ পৰা পৃথক হোৱাৰ কোনো শুদ্ধ আধ্যাত্মিক আত্মা নাই। আন জীৱ জন্তুবোৰৰ দৰে, মানুহবোৰ নিজৰ স্বভাৱগতঃ প্রকৃতি আৰু ভোক/খোৱাৰ হেঁপাহ থাকে, তেওঁৰ চিন্তা কৰাৰ শক্তিয়েই হৈছে তেওঁৰ আশা কৰা ফলাফল লাভ কৰিবলৈ লোৱা উপায় বা পন্থাবোৰক গণনা বা বিচাৰ কৰি চোৱাৰ এক পথ। আন এটা বিতর্কিত দাবী হ'ল যে সকলো ধৰণৰ কর্ম, সকলো মানৱীয় কর্ম, সেইবোৰৰ পূর্বৱর্তী অৱস্থাসমূহৰ দ্বাৰা আগতীয়াকৈ নির্ধাৰিত হৈ থাকে, ইয়াক কার্য্য কাৰণ যুক্ত নিয়তিবাদ বুলি কোৱা হয়। আমি যিবোৰ কার্য্যক ঐচ্ছিক কম বুলি কওঁ য'ত আমাৰ ইচ্ছাই এক গুৰুত্বপূর্ণ

কার্য্যকাৰণগত ভূমিকা গ্রহণ কৰি থাকে, মানুহৰ স্বাধীনতা কিছুমান বাহিৰৰ বাধাৰদ্ধাৰা বাধাপ্রাপ্ত নহ'লে আন একোৰে বাধাপ্রাপ্ত নহয়। আন আন জীৱ জন্তুবোৰৰ দৰে আমি সদায় এক জীয়াই থকাৰ স্বাভাৱিক প্রবৃত্তিৰে মূলতঃ আগবাঢ়ি গৈ থাকো আৰু অৱশেষত আমাৰ সকলো ঐচ্ছিক কর্মৰ ক্ষেত্রত আমাৰ স্বঃৰুচিৰে অনুপ্রাণিত হওঁ, ইয়াকেই মনস্তাত্বিক অহংবাদ বুলি কোৱা হয়।

হিউমে এনেকুৱা এটা স্থিতি অধিকাৰ কৰিছে যাক বিংশ শতিকাত ন্যায়ৰ "নিয়ম সুখবাদ" (Rule utilitarian) বুলি কোৱা হয়, যদিও ন্যায়ৰ ব্যক্তিগত কর্মবোৰ ৰাজহুৱা প্রয়োজনীয়তাৰ পৰিপন্থী হ'ব পাৰে, সেইবোৰ তথাপিও পালন কৰিব লগা হয় যদিও সেইবোৰে সমাজখনক এক সামগ্রিক ধৰণে "এক সাধাৰণ আঁচনি বা পদ্ধতি" হিচাপে লাভাৱান্বিত কৰে। তথাপিও ন্যায়ৰ ৰাজহুৱা প্রয়োজনীতাৰ বাবে সাধাৰণ ভাৱে উপকাৰী নিয়মবোৰ কেতিয়াও পূর্ণ নহয় আৰু সেইবোৰক বৈধভাৱে ব্যাঘাত জন্মাব পাৰি যদিহে এইটো দেখা যায় যে সেইবোৰ নিয়মক অনুসৰণ কৰিলৈ সমাজখনৰ লাভতকৈ বেছি লোকচানহে হয়। তেওঁ এই নিয়মটো সবিনয় অৱজ্ঞা (Civil disobedience) ধাৰণাৰ ক্ষেত্রত ব্যৱহাৰ কৰিছে, সি সাধাৰণতঃ অন্যায় কাৰণ ই "ৰাজহুৱা প্রয়োজনীয়তা" ৰ প্রতি ভাবুকিৰ সৃষ্টি কৰিছে, কিন্তু ইয়াক "অ-সাধাৰণ অৱস্থাসমূহত" (in entraordinary circunstances) এক শেষ উপায় হিচাপে বৈধ বুলি মানি ল'ব পাৰি যেতিয়া সেই একেই ৰাজহুৱা প্রয়োজনীয়তাবোৰ খেলিমেলি বা অশান্তিৰ সৃষ্টি কৰে।

সমতাৰ, ইয়াৰ নিয়ম অনুসৰি ব্যৱহাৰৰ ফালৰ পৰা, অৱশ্যেই নৈতিকতা আৰু ন্যায়ৰ লগত এক নিকট সম্বন্ধ আছে আৰু বিতৰিত ন্যায় (Distributive justice) ৰ লগত এক বিশেষ সম্বন্ধ আছে। প্রাচীন কালৰে পৰা এতিয়ালৈকে সমতাৰ ন্যায়ৰ এক বিধানগত বা ন্যায়সংগত বৈশিষ্ট্য আছে। বুৰঞ্জীৰ ফালৰ পৰাও মানুহে আৰু স্বাধীনতা বা মুক্তি সংগ্রামত ন্যায়ৰ ভাষাক সমাজত থকা বিভিন্ন অসমতাবোৰ আতৰাবৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। তথাপিও, সমতা আৰু ন্যায়ৰ মাজত সঠিক সম্পর্কটো কি বা কেনেকুৱা অর্থাৎ ন্যায়ৰ তত্ত্বত সমতাই কেনেকুৱা ভুমিকা পালন কৰে? সমতাৰ ধাৰণাটোৰ ভুমিকা আৰু ইয়াৰ এক উচিত ব্যাখ্যা যাক সামাজিক ন্যায়ৰ এক বিষয় হিচাপে গণ্য কৰা হয়, ই নিজে নিজেই এক কঠিন দার্শনিক বিষয়। ইয়াক স্পষ্ট কৰিবলৈ দার্শনিকসকলে বিভিন্ন ধৰণৰ নীতি-নিয়ম আৰু সমতাৰ ধাৰণাৰ কথা কৈছে। ইয়াৰ ভিতৰত চাৰি প্রকাৰৰ জনাজাত সমতাৰ নীতি আছে, যিবোৰ একেবাৰে খুব বেছি সাধাৰণ আৰু অবিতর্কিতৰ পৰা একেবাৰে বহুত বেছি বিশেষ আৰু বিতর্কিতলৈ আছে। ন্যায়ৰ তত্ত্বত সমতাৰ ধাৰণাটোৰ ভুমিকা সম্পর্কে থকা বিভিন্ন ভাঙনীসমূহ নতুন নতুনকৈ গঢ়ি উঠিছে যাৰ পৰা চাৰিটা নীতি আৰু সেইবোৰক বুজাব বা জনাব বিভিন্ন উপায়বোৰ গ্রহন কৰা হৈছে ।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন ৩ ঃ তলৰ বাক্যবোৰ সঁচা নে মিছা লিখক —

(ক) ন্যায় হ'ল শুদ্ধতা, সততা, নৈতিকতা, নিৰপেক্ষতা বা সাধাৰণ। ই হ'ল নৈতিকভাৱে শুদ্ধ বা সঁচা হোৱাৰ এক ব্যৱস্থা। (সঁচা/মিছা)

.....

.....

(খ) সমতাৰ ইয়াৰ নিয়ম অনুসৰি ব্যৱহাৰৰ ফালৰ পৰা অৱশ্যেই নৈতিকতা আৰু ন্যায়ৰ লগত এক নিকট সম্বন্ধ আছে আৰু বিতৰিত ন্যায় (Distributive justice) ৰ লগত এক বিশেষ সম্বন্ধ আছে। প্রাচীন কালৰেপৰা এতিয়ালৈকে সমতাৰ ন্যায়ৰ এক বিধিগত বা ন্যায়সংগত বৈশিষ্ট্য আছে। (সঁচা/মিছা)

.....

.....

চিন্তা চর্চা কৰক ১২.২

ন্যায় আৰু সমতা সম্পর্কে প্লেটো আৰু এৰিষ্টটলৰ মতামতবোৰ আলোচনা কৰক

১২.৬ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- ন্যায় হ'ল এনে এটা ধাৰণা যিয়ে মানুহৰ ইচ্ছা আৰু ভাল আৰু বেয়া বস্তু যিবোৰক তেওঁ আৱণ্টন কৰিছে তাৰ মাজত এক শুদ্ধ অনুপাত বজাই ৰখা।
- 'Justice' শব্দটো লেটিন শব্দ 'Jungeri' ৰ পৰা আহিছে যাৰ অর্থ হ'ল সকলোকে একেলগ কৰা বা বান্ধি ৰখা। 'Jus' শব্দটোৰ অর্থ হ'ল 'বান্ধি ৰখা বা একেলগ কৰা'। '' এনেদৰে ন্যায়ক এনে এক ব্যৱস্থা হিচাপে সংজ্ঞা দিব পাৰি য'ত মানুহক এক নিকট বা আত্মীয়তাৰ সম্বন্ধেৰে বান্ধি থোৱা হয় বা সংযুক্ত কৰা হয়।
- সমর্থৰ অর্থ হৈছে প্রত্যেকজন ব্যক্তিৰেই তেওঁলোকৰ জীৱন আৰু প্রতিভাক বিকাশ

কৰিবৰ বাবে সমান সুযোগ আছে। এইটোৱে বিশ্বাস কৰা হয় যে কোনো ব্যক্তিৰে নিজৰ জন্ম, তেওঁলোক ক'ৰ পৰা আহিছে, তেওঁলোকে কি বিশ্বাস কৰে বা তেওঁলোকৰ কি অক্ষমতা আছে বা দুর্বলতা আছে তাৰ বিষয়ে কোনো ধৰণৰ কম সুযোগ নাপায়। সমতাই সকলোৰে মাজত বা সকলো শ্রেণীৰ মানুহৰ মাজত জাতি ধর্ম বর্ণ, লিংগ বৈষম্য নোহোৱাকৈ সমান অধিকাৰ স্থাপন কৰিবলৈ বিচাৰে।

- চালমণ্ডৰ মতে, "Justice means to distribute the due share to everybody"
- জন বল্‌ছ্‌ৰে, হার্বদ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ কৈছিল, "Justice is the first virtue of social institutions" ঃ এই কথাযাৰ তেওঁ প্রকাশ কৰিছিল তেওঁৰ ১৯৭১ চনত প্রকাশ হোৱা গ্রন্থ "A Theory of Justice" ত। ৰাজনৈতিক তত্ব আৰু অভ্যাসত ন্যায়ৰ ধাৰণাটো এটা প্রধান ধাৰণা। আইন কানুন, ৰাজহুৱা আঁচনি আৰু চৰকাৰৰ প্রশাসনিক সিদ্ধান্তবোৰক ৰক্ষণাবেক্ষণ বা বিৰোধিতা কৰোতে সদায় ন্যায়ৰ ধাৰণাটোৰ সহায় ল'ব লগা হয়।
- সমতাই এইটো নিশ্চিত কৰিব বিচাৰে যে সকলোৱে এটা সুস্থ জীৱন যাপন কৰিবলৈ সকলোৱে সকলো বস্তুৰ সমান অধিকাৰ পাব লাগে। আনহাতে, নিৰপেক্ষতা বা ন্যায়নীতিয়ে বুজাই যে মানুহে কি বিচাৰে এটা সুস্থ জীৱন যাপন কৰিবলৈ উপদেশ আগবঢ়ায়।
- প্লেটোৰ মতে, ন্যায় এক গুণ যিয়ে বৌদ্ধিকতাক উপস্থাপন কৰে, য'ত প্রত্যেক অংশই নিজৰ নিজৰ ভূমিকা সম্পূর্ণকৈ পালন কৰে আৰু এইবোৰে আন অংশবোৰৰ কোনো কাম-কাজৰ ক্ষেত্রত কোনো ধৰণৰ হস্তক্ষেপৰ সৃষ্টি নকৰে। এৰিষ্টটলে কৈছিল, যি আইনসংগত আৰু শুদ্ধ, তাতেই ন্যায় বিদ্যমান। এই শুদ্ধতাই সমতাৰ বিতৰণত সহায় কৰে আৰু য'ত সমতা নাই তাত সমতা স্থাপন কৰি শুদ্ধ কৰে।
- হিউমে এনেকুৱা এটা স্থিতি অধিকাৰ কৰিছে, যাক বিংশ শতিকাত ন্যায়ৰ "নিয়ম সুখবাদ" (Rule utiliotarian) বুলি কোৱা হয় যদিও ন্যায়ৰ ব্যক্তিগত কর্মবোৰ ৰাজহুৱা প্রয়োজনীয়তাৰ পৰিপন্থী হ'ব পাৰে, সেইবোৰ তথাপিও পালন কৰিব লগা হয় যদিও সেইবোৰে সমাজখনক এক সামগ্রিক ধৰণে "এক সাধাৰণ আঁচনি বা পদ্ধতি হিচাপে" লাভাৱান্বিত কৰে।

১২.১০ অধিক জানিবলৈ

1. Rawls, John, 1971, A Theory of Justic, Belkwp, United States.
2. Sen, Amartya, 2009, The Idea of Justice, Allen lane of Harward University Press.

3. Sandel, Michacl, 2008, Justice : What is the right thing to do? Allen lane, Penguine Books.

4. Bourgeois, Trndy, 2017, Create Space Independent Publishing Platform; 1st edition (October 26, 2017)

১২.১১ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ (ক) সঁচা

(খ) সঁচা

২ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ 'Justice' শব্দটো লেটিন শব্দ 'Jungeri' ৰ পৰা আহিছে যাৰ অৰ্থ হ'ল "সকলোকে একেলগ কৰা বা বান্ধি ৰখা"। "Jus" শব্দটোৰ অৰ্থ হ'ল "বান্ধি ৰখা বা একেলগ কৰা"। এনেদৰে ন্যায়ৰ এনে এক ব্যৱস্থা হিচাপে সংজ্ঞা দিব পাৰি য'ত মানুহক এক নিকট বা আত্মীয়তাৰ সম্বন্ধেৰে বান্ধি থোৱা হয় বা সংযুক্ত কৰা হয়।

৩ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ (ক) সঁচা

(খ) সঁচা

৪ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ হাৰ্ভাদ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ জন ৰৱল্‌ছে কৈছিল, "Justice is the first virutue of social iuastitution"। এই বাক্যশাৰী তেওঁ তেওঁৰ গ্ৰন্থ " "ত প্ৰকাশ কৰিছিল যিখন গ্ৰন্থ ১৯৭১ চনত প্ৰকাশিত হৈছিল। ৰাজনৈতিক তত্ব আৰু অভ্যাসত ন্যায়ৰ ধাৰণাটো এটা প্ৰধান ধাৰণা। আইন কানুন, ৰাজহুৱা আঁচনি আৰু চৰকাৰৰ প্ৰশাসনিক সিদ্ধান্তবোৰক ৰক্ষণাবেক্ষণ বা বিৰোধিতা কৰোতে সদায় ন্যায়ৰ ধাৰণাটোৰ সহায় ল'ব লগা হয়।

১২.১২ আৰ্হি প্ৰশ্ন

(ক) অতি চমু প্ৰশ্ন

প্ৰশ্ন ১ ঃ ন্যায়ৰ সংজ্ঞা দিয়া?

প্ৰশ্ন ২ ঃ সমতাৰ সংজ্ঞা আগবঢ়োৱা?

প্ৰশ্ন ৩ ঃ "Justice" শব্দটোৰ উৎপত্তি ক'ৰ পৰা হৈছে?

প্ৰশ্ন ৪ ঃ কোনে কৈছিল, "Justice is the first virutue of social iuastitution"?

প্ৰশ্ন ৫ ঃ চালমণ্ডৰ ন্যায়ৰ সম্পৰ্কে সংজ্ঞাটো কি?

(খ) চমু প্ৰশ্ন (প্ৰায় ১৫০ শব্দৰ ভিতৰত প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়ক)

প্ৰশ্ন ১ ঃ "Justice" শব্দটোৰ উৎপত্তি কেনেকুৱা?

প্ৰশ্ন ২ ঃ সমতা আৰু ন্যায়ৰ মাজৰ সম্পৰ্কটো বহলাই লিখক।

প্ৰশ্ন ৩ ঃ প্লেটোৰ ন্যায়ৰ মতামতটো কেনেকুৱা?

গ) দীঘল প্ৰশ্ন (প্ৰায় ৩০০-৫০০ শব্দৰ ভিতৰত প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়ক)

প্ৰশ্ন ১ ঃ ন্যায় আৰু সমতা সম্পৰ্কে এটি খৰচি মৰা ব্যাখ্যা আগবঢ়োৱা।

প্ৰশ্ন ২ ঃ ন্যায় আৰু সমতা মাজৰ সম্পৰ্কটো ব্যাখ্যা কৰক।

প্ৰশ্ন ৩ ঃ ন্যায় আৰু সমতা সম্পৰ্কে বিভিন্ন দাৰ্শনিকে আগবঢ়োৱা মতামতবোৰৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক?

** ***** **